

Florin Untaru

MONEDĂ

Copyright © 2006, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

UNTARU, FLORIN

Monedă / Florin Untaru. – Ed. a 2-a. - București : Pro
Universitaria, 2006

Bibliogr.

ISBN (10) 973-7854-25-X ; ISBN (13) 978-7643-7854-25-4

336.74(075.8)

INTRODUCERE

Importanța monedei și a creditului în economiile contemporane nu poate fi pusă la îndoială de nimeni; de aceea, este pe deplin justificată studierea în facultățile cu profil economic a problematicii pe care o ridică astăzi circulația monetară, relațiile de creditare sau relațiile dintre băncile comerciale și banca centrală.

Acest manual de studiu individual este destinat în special studenților de la forma de învățământ cu frecvență redusă, dar el poate constitui un ghid util pentru toți cei care doresc să cunoască mai multe lucruri despre domeniile enunțate.

Lucrarea este structurată pe două module: Moneda, element - cheie al vieții economice și sociale, respectiv Băncile și acțiunea lor în plan economic; acestea, la rândul lor, conțin câte patru unități de învățare, care abordează la modul sintetic aspecte legate de conceptele privind moneda, sisteme monetare, masă monetară, credit și dobândă, bănci centrale și bănci comerciale, politici monetare, riscuri bancare sau reforma sistemului bancar.

Neavând pretenția că am realizat o descriere completă a temelor propuse, îmi manifest totuși speranța că maniera de prezentare este accesibilă și ușor de asimilat.

Autorul

MODULUL 1

MONEDA – ELEMENT CHEIE AL VIEȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE

1: Unitatea monetară-descrierea principalelor caracteristici

Obiective vizate

- Cunoașterea importanței monedei în economiile contemporane, prin înțelegerea funcțiilor îndeplinite de acestea;
- Cunoașterea elementelor care caracterizează complet o unitate monetară;
- Cunoașterea etapelor parcurse monedă de-a lungul istoriei;
- Însușirea datelor referitoare la principalele momente ale sistemului monetar național al României.

Cuvinte-cheie: etalon monetar, valoare paritară, paritate monetară, sistem monetar, curs de schimb

1.1. Conceptul de monedă

Există mai multe opinii asupra conceptului de monedă. Într-o *accețiune largă*, moneda reprezintă orice lucru care poate fi schimbat cu bunuri și servicii și care este acceptat pentru stingerea datoriilor.

Dintr-un alt punct de vedere, moneda este atât o convenție socială care exprimă o creanță a deținătorului asupra emitentului cât și o marfă care are proprietatea de a măsura orice valoare economică.

Etimologic, termenul de monedă provine din limba latină de la numele zeiței Junon Moneta, în templul căreia romanii băteau monede.

Unii autori consideră că între noțiunea de monedă și cea de bani trebuie făcute unele diferențieri. Astfel, *noțiunea de bani* care este mai

veche și cuprinde toate instrumentele prin care se înfăptuiește schimbul, în timp ce *termenului de monedă* i se rezervă un rol mai restrâns, acela de a indica un anumit tip de piese metalice în formă de disc.

În prezent între cele două noțiuni nu se mai fac delimitări clare, ele putând fi considerate sinonime.

Pentru a îndeplini rolul de monedă, un bun trebuie să îndeplinească mai multe condiții:

- să aibă putere liberatorie;
- să fie ușor de recunoscut;
- să fie divizibil;
- să aibă portabilitate;
- să aibă rezistență, durabilitate.

Pe lângă aceste criterii, pentru a-și realiza în mod corespunzător menirea, într-o economie funcțională, se impune ca moneda să aibă stabilitate de-a lungul timpului, iar emisiunea de monedă să fie bine ținută sub control de banca centrală.

Pentru a avea o imagine mai clară asupra rolului jucat de monedă în economiile contemporane este importantă analizarea funcțiilor pe care aceasta le îndeplinește în prezent.

1.2. *Funcțiile monedei*

◆ *Instrument unic al tranzacțiilor*

Practic, apariția monedei este asociată cu dezvoltarea economiei de schimb. Forma inițială, arhaică de rezolvare a operațiunii de schimb era *trocul*, care presupune că proprietarul unei mărfi obținea în urma vânzării acesteia un alt bun de valoare aproximativ egală.

Practicarea trocului avea unele inconveniente:

- vânzătorul trebuia să găsească chiar în momentul în care intenționa să-și comercializeze marfa un partener care să-i ofere la schimb un bun cu o valoare similară care să-i fie util;
- bunurile ce urmau a fi schimbate nu erau toate divizibile, iar dacă ele nu aveau valori apropiate atunci schimbul nu se putea realiza;
- tranzacțiile se desfășurau greoi și din cauza inexistenței unor criterii unitare de comparație între bunuri.

Prin apariția monedei aceste neajunsuri au fost eliminate, iar costurile de tranzacție (timp, efort, stocare) s-au atenuat simțitor.

Prin apariția monedei operațiunea de schimb este împărțită în două momente: vânzarea și cumpărarea.

Deși în prezent s-au dezvoltat o mulțime de mijloace prin care se pot desfășura schimburile de bunuri, totuși mai există situații în care se apelează la troc (în cazul contractelor economice între țări – barter; în timpul crizelor economice profunde, războaie, atunci când populația își pierde încrederea în moneda națională, când prețurile sunt controlate administrativ de autoritățile statului).

◆ *unitate de măsură a valorii (etalon al valorii)*

Moneda este utilizată ca unitate de comparație pentru toate bunurile și serviciile. Această funcție a fost pusă în valoare atunci când utilizarea trocului a devenit practic imposibilă ca urmare a creșterii volumului de bunuri schimbate.

Moneda măsoară valoarea datoriilor și creanțelor dintre agenții economici, fapt ce implică derularea de plăți și încasări viitoare. În această situație, când plățile nu au loc la vedere, este necesară luarea în considerare a faptului că în timp valoarea monedei se modifică. Din acest

motiv s-au dezvoltat o serie de strategii menite să păstreze termenii contractelor inițiale, asigurarea stabilității, aceasta realizându-se prin raportarea la o altă monedă mai stabilă sau prin estimarea variațiilor viitoare ale monedei de contract.

◆ *rezervă a valorii*

Prin existența banilor, depozitul monetar devine o formă de păstrare a valorii și rezervă a puterii de cumpărare. Deținerea de monedă echivalează cu posibilitatea de a avea lichiditate imediată.

Lichiditatea măsoară capacitatea unui bun de a fi transformat cât mai rapid și la costuri cât mai reduse în monedă efectivă.

Lichiditatea depinde de mai mulți factori:

- ușurința cu care poate fi tranzacționat bunul respectiv;
- stabilitatea și predictibilitatea prețului său;
- costurile de tranzacție (comisioane, taxe, impozite)

Pe termen scurt este preferabilă deținerea depozitelor monetare, ca active cu grad mare de lichiditate, însă pe termen lung este recomandabilă investirea disponibilităților bănești în alte active, care au rentabilități mai ridicate.

1.3. Clasificarea semnelor monetare

◆ după forma de existență a monedei:

- monedă materială (aur, argint, metal neprețios, bancnota);
- moneda de cont sau scripturală (depozitele bancare).

◆ după unitatea emitentă:

- monedă creată de agenții economici;

- monedă creată de guvern;
 - monedă creată de bănci (banca centrală, băncile comerciale).
- ◆ după valoarea intrinsecă:
 - monedă cu valoare integrală (aur, argint);
 - moneda semn (bancnote).
 - ◆ după obligația pe care și-o asumă instituția emitentă:
 - monede convertibile;
 - monede neconvertibile.

Aflându-se tot timpul în centrul vieții economice, moneda, indiferent de forma în care se găsește, a devenit în mod cert un instrument de maximă utilitate pentru majoritatea oamenilor. Recunoașterea oficială și generală de care se bucură își găsește un suport și în consacrarea juridică pe care o imprimă autoritatea statului.

Putem afirma că economiile moderne nu pot fi concepute astăzi fără monedă, aceasta reflectând sintetic mutațiile structurale de la nivelul economiei.

1.4. *Etapale evoluției istorice ale monedei*

1.4.1 *Apariția monedei*

Moneda a fost prezentă sub diverse forme încă de timpuriu în cadrul relațiilor economice de schimb. Cu timpul s-a desprins un bun unic care era utilizat drept intermediar. Această marfă unică punctează istoric trecerea de la economia de tip barter la economia de schimb. Inițial rolul de monedă-marfă și etalon a fost jucat de metalele obișnuite pentru ca ulterior acestea să fie înlocuite de metalele prețioase care devin astfel metale monetare și preiau calitățile de monedă marfă și de etalon o lungă perioadă de timp.

1.4.2 Crearea monedei de credit cu cele două forme ale sale: biletul de bancă și moneda de cont.

Apariția monedei de credit a reprezentat o necesitate istorică, o urmare a dezvoltării schimbului. Astfel, ca o consecință a creșterii valorii de tranzacții economice se manifestă un dezechilibru între cererea de monedă – marfă (care este mai mare) și oferta de monedă – marfă (care este mai mică), producția de metal prețios rămânând în urmă în raport cu dezvoltarea operațiunilor de schimb. Acest moment marchează trecerea de la moneda – marfă la moneda semn. Trebuie menționat însă că o perioadă îndelungată cele două tipuri de monedă au circulat în paralel, metalul monetar având prioritate ca modalitate de plată. Cu timpul însă, metalul monetar a fost retras din circulație și depozitat la băncile emitente de monedă de hârtie. Totuși, s-a păstrat legătura dintre metalul monetar aflat în rezerva băncii și bancnotele puse în circulație. Mecanismul prin care se păstra această legătură purta numele de *convertibilitate*. În acest caz vorbim despre convertibilitatea bancnotelor în aur. În prezent se utilizează termenul de convertibilitate nu în raport cu aurul sau cu un alt metal prețios, ci în raport cu alte valute.

Mecanismul convertibilității în metal prețios al bancnotelor era următorul: banca emitentă a monedei de credit păstra în depozite cantități însemnate de aur monetar sau aur lingouri ca element bilanțier de activ, în timp ce moneda de credit confecționată din hârtie era element de pasiv și reprezenta angajamentele luate față de potențialii creditori. Banca se obliga să ofere metal monetar și solicita conversia. Mecanismul acesta a funcționat atâta timp cât a existat un dezechilibru între cantitatea de aur existentă în activul băncilor și necesarul de monedă solicitat de producătorii de bunuri și servicii aflată în permanentă creștere. Momentul

În care acest echilibru s-a deteriorat a marcat o cotitură importantă în evoluția monedei.

1.4.3. Desprinderea monedei de credit de metalul monetar.

În această situație legătura directă dintre metalul prețios și moneda de credit slăbește simțitor, deși metalul monetar continuă să funcționeze ca etalon și rezervă. În această etapă, structura rezervelor bancare începe să se modifice în sensul că alături de metale prețioase încep să se regăsească și titlurile de creanță materializate în special în hârtii de valoare ce exprimau relații de credit comerciale.

Depozitele în aur monetar acopereau la început aproximativ o treime din valoarea bancnotelor aflate în circulație, pentru ca ulterior această pondere să scadă. În perioada contemporană, rezervele de aur dețin o pondere destul de mică în totalul masei monetare. Se poate afirma că moneda de credit rămâne unica formă a monedei de circulație în interiorul unei țări. Emisiunea ei se va baza în continuare tot mai mult pe producția de bunuri și servicii cu care se află într-o relație de directă proporționalitate.

Creația monetară devine rezultatul diverselor operații bancare dintre cea mai important fiind acordarea de credite.

1.5. SISTEMUL MONETAR

Sistemul monetar reprezintă un anumit mod de organizare și reglementare a circulației bănești dintr-o țară.

Consacrarea sistemului monetar se realizează prin acte normative și instituții care organizează, reglementează și supraveghează relațiile bănești din interiorul țării respective.